

Unió Mallorquina (UM) ha tingut sempre, o gairebé, la clau per a formar majories al Consell de Mallorca i al Parlament balear. Gràcies a aquesta circumstància ha gaudit de poder institucional durant tots els vint-i-sis anys d'autonomia, llevat del període que va del setembre de 1993 al juny de 1995.

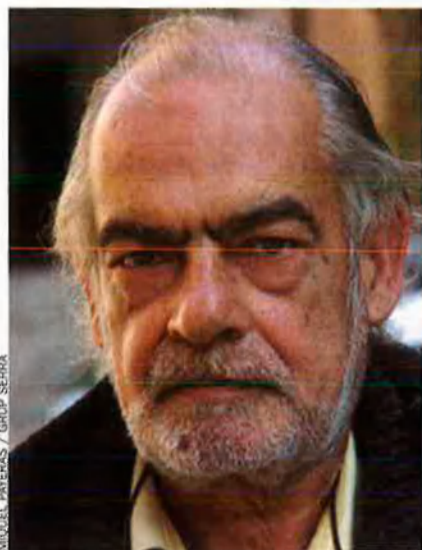
Sempre la clau. L'any 1983, a les primeres eleccions autonòmiques, el PP (aleshores AP) i el PSOE empataren d'escons i quasi de vots. El PSM –de Mallorca i de Menorca– era clar que optaria per un govern progressista. Però què faria UM, el nou partit que havia assolit sis escons? Ningú no ho sabia. UM havia estat fundada l'octubre de 1982 per un grup de gent que provenia de la Unió del Centre Democràtic (UCD), amb Jeroni Albertí al capdavant. La nova formació es definia de centre i regionalista. Per l'espai ideològic i polític que aspirava a ocupar no semblava que pogués pactar amb la dreta. Perquè AP era dirigida per Abel Matutes i Gabriel Canellas, que estaven en perfecta sintonia amb l'AP dels *set magnífics* (expressió amb què es coneixien els set fundadors del partit: tots exministres de Franco, amb Manuel Fraga al davant). Albertí havia estat president del Consell General Interinsular (ens de govern preautonòmic) i ideològicament era representant d'una dreta liberal allunyada del conservadorisme d'AP. Tanmateix, al final féu Canellas president del primer Govern balear.

El fenomen UM

Per quines raons UM gairebé sempre té la clau de la governabilitat a Mallorca i a les illes Balears?

Pocs donaven ni un cèntim per UM a les eleccions següents, les de 1987. El pacte amb la dreta havia estat molt mogut, amb desmarcaments d'UM, intents de mocions de censura, tensions diverses entre els aliats... Semblava que els regionalistes en sortien escaldats, del pacte. Això no obstant, tornaren tenir la clau per formar majoria. Que, novament, fou de centre-dreta. Però AP s'havia adonat del perill que representava el seu aliat, i intentà fagocitar-lo. Hi reeixí. Amb la captació de distingits militants d'UM, Canellas aconseguí que els regionalistes acceptassin una coalició preelectoral abans de les eleccions de 1991. AP i UM –amb alguns altres petits partits com el liberal– formaren Coalició Democràtica. Obtingueren majoria absoluta.

Tanmateix, els recels entre els socis no s'aturaren. Albertí, tot d'una després de les eleccions, deixà el liderat del partit a una jove Maria Antònia Munar. Munar havia nascut a Barcelona l'any 1955, on s'havia traslladat la seva família a causa de la feina de son pare. Però quan tenia 18 anys tornà amb la família al poble d'origen, Costitx. El 1979, quan només tenia 24 anys, es presentà de batllessa del poble per la UCD i guanyà. Aquest càrrec l'ha mantingut fins a les passades eleccions, a les quals no s'ha presentat. Quan Albertí fundà UM, Munar no dubtà a seguir el mateix camí. Entre 1983 i 1987 col·laborà estretament amb el president del partit i acabà formant part del nucli de poder orgànic. Després de les eleccions de 1987 va ser nomenada consellera d'Educació i Esports del govern balear presidit per Canellas. El 1991 va repetir en el càrrec. No obstant això, Munar mantenia una relació difícil amb Canellas. La jove havia estat elevada a presidenta del seu partit i pretenia marcar territori davant d'AP. Tant, que la seva conselleria tenia un logotip diferent del de la resta del Govern. Les topades amb Canellas s'anaren intensificant. El setembre de 1992 el president la destituí. Munar es quedà al capdavant d'un partit disminuït. Molts militants s'estimaren més mantenir-se sota el paraigua del poder institucional conservador. Tot d'una entrà en contacte amb dues formacions minúscules de caire regionalista i nacionalista de centre. Una, la Unió Independent de

Antoni Tarabini.

Nekane Domblás.

Antoni Marimon.

Mallorca (UIM) que havia obtingut un diputat el 1991. L'altra, Convergència Balear, liderada per Josep Melià, sense representació autonòmica. Totes tres formacions uniren esforços en allò que s'anomenà el congrés de refundació d'UM (1993) sota el clar liderat de Munar. AP desconfiava de Munar i Canellas forçà el canvi de la llei electoral pocs mesos abans dels comicis de 1995: elevà, únicament amb els seus vots, del 3% al 5% el mínim per a obtenir representació. UM, deia tothom, moriria abans de renéixer.

Tanmateix sorprengué novament. El PP va obtenir la majoria absoluta a les Balears però no al Consell de Mallorca, on UM era la força frontissa, amb dos escons. En lloc de pactar amb el PP, pactà amb PSOE i PSM, i obtingueren el suport extern d'EU. Munar es convertí en la presidenta del Consell. El mandat (1995-1999) va ser tens, per les diferències amb els socis del PSM i d'EU. Arribaren les eleccions de 1999. El PP, liderat per Jaume Matas, estava segur que revalidaria la majoria absoluta i exorcitzaria el perill d'UM. Vana il·lusió. Munar obtingué tres diputats per Mallorca que eren la clau no sols al Consell sinó a tot el Parlament. Pactà amb l'esquerra. Va ser el Pacte de Progrés (1999-2003) mitjançant el qual ella renovava la presidència del Consell de Mallorca.

El 2003 el PP de Matas assolí la majoria absoluta a les Balears, però no al Consell mallorquí. No tingué cap més remei que anar a cercar la seva cordial enemiga. I Munar, novament, sabé fer-se valer: presidenta de la institució insular per tercera vegada consecutiva. Aquesta mandat del Consell i legislatura del Parlament ha estat tremendament tens entre tots dos socis. Els mitjans de comunicació de dretes han fet una campanya molt dura contra Munar. El PP definí públicament el seu objectiu per al 2007: anorrear UM. La campanya electoral ha estat ferotge. La vice-presidenta del Govern, Rosa Estaràs, número 2 del PP balear, es posà al capdavant de la candidatura al Consell amb la missió d'assolir els disset escons que li haurien donat la majoria absoluta a l'ens insular i, també, a Matas al Parlament, cosa que, òbviament, hauria deixat en no-res UM. Els conservadors estaven segurs

Maria Antònia Munar és la líder indiscutible d'Unió Mallorquina. L'any 1987 va ser nomenada consellera d'Educació i Esports del govern balear presidit per Canellas

que se'n sortirien. Però la història, un altre pic, es repetí. El PP s'ha quedat sense majoria absoluta, ni a Mallorca ni a les Balears. UM torna tenir la clau de les principals institucions: les dues esmentades i, aquesta vegada també, l'Ajuntament de Palma.

Així doncs, com gairebé sempre, tot depèn d'UM. Com s'explica aquest "fenomen UM"? Quin futur té? Per mirar de respondre-ho, EL TEMPS ha parlat amb tres persones que coneixen prou bé el fenomen. Antoni Tarabini és sociòleg, president de la Fundació GADESÒ i analista polític. Antoni Marimon és

professor d'Història Contemporània a la UIB i especialista en història política balear des de la transició ençà; ha escrit nombrosos articles sobre eleccions i partits balears. Nekane Domblás és periodista, redactora política del diari *Ultima Hora* i, per la seva feina, ha seguit des de fa anys l'actualitat del Consell de Mallorca i tot allò que fa referència a UM; és la periodista que sens dubte coneix més bé el partit de Munar.

La raó del fenomen. Per al sociòleg Tarabini, el fet que UM gairebé sempre tingui la capacitat de determi-

nar les majories obeeix, en el fons, al peculiar sistema electoral il·lenc. És un sistema definit per unes "illes petites sobrerrepresentades en escons, però la gran potència de Mallorca –que tria 33 diputats sobre els 59 del Parlament– fa que hi hagi espai per a dos o tres partits mallorquins més, cada un dels quals basta que obtingui el 5% i escaig dels vots vàlids per tenir almenys dos escons". Sobre aquest sistema electoral se superposa allò que Tarabini anomena "bipartidisme asimètric: un PP molt fort, sempre al voltant del 45%, i un PSOE bastant més fluix, a tot estirar amb el 30%. Això permet que un dels altres partits mallorquins pugui convertir-se en frontissa amb pocs vots relativament. Evidentment no és el cas del Bloc –ni tampoc històricament de PSM i EU-Verds–, que no poden pactar amb la dreta– i sí que és el cas d'UM, que es defineix de centre". A banda d'això, el sociòleg creu que el gran èxit d'UM es deu al fet que "sempre ha sabut interpretar a la perfecció el sistema electoral balear enrevesat i treure'n profit. Manté una gran fidelitat de vot. Pocs, si es compta en percentatge, però els manté. I en té prou –per la matemàtica electoral– per a obtenir els dos o tres escons per Mallorca que són essencials si no hi ha majoria absoluta".

Per a Antoni Marimon l'explicació del fenomen és estructural i, també, ideològica. "A Mallorca, la dreta i l'esquerra són molt igualades, malgrat que la tradició conservadora diu que aquí la gent és de dreta en massa. No és així en absolut. Aquí, al contrari d'uns altres indrets de l'estat espanyol, la dreta no ha guanyat mai amb percentatges del 60%. L'hegemonia és, a tot estirar, i comptant UM, del 50% i escaig. No arriba mai al 55%. Per tant, un partit que és de centre, liberal i que diu que pot pactar amb esquerra o dreta, com és el cas d'UM, que històricament ha tingut un nivell de vot molt estable que li permet d'assolir escons –sempre pocs, dos o tres, però suficients–, doncs si no hi ha majoria absoluta esdevé la clau de tot. Sempre ha estat així i aquesta vegada igual. És degut a una mescla del sistema electoral amb la col·locació d'UM, que li permet de pactar amb els uns o els altres".

La periodista Nekane Domblàs hi introdueix un altre factor: "UM és un

Maria Antònia Munar pot trobar-se en una cruïlla, si acaba essent cert que a final d'any deixa de presidir Unió Mallorquina.

partit de dreta que d'entrada pot semblar coincident ideològicament amb el PP, però hi ha un fet que els allunya. Quan el 1993 i 1994 Canellas intentà eliminar Munar, la gent que quedà a UM va convertir-se en molt anti-PP. Això ha donat una gran força al partit, si més no per a aguantar. I cada vegada que el PP estreny el setge, reaccionen més les bases d'UM votant contra el PP en una mena d'autoafirmació. És això que ha passat també aquesta vegada. Alhora, d'ençà que Munar és presidenta del Consell (1995) ha teixit una xarxa

de relacions que li permet de mantenir una gran fidelitat de vot que, gràcies al sistema electoral, si no hi ha majoria absoluta esdevé –tot i no ser gaire elevat– suficient per a obtenir dos o tres escons que són clau."

El futur. Es pot mantenir aquest tipus de partit o, per contra, després de les eleccions del 27 de maig UM es troba en una nova situació? Tarabini està convençut que "ara es troba en una cruïlla". Per al sociòleg "la naturalesa de partit frontissa no li ha servit per a

créixer, sinó per a mantenir-se malgrat tenir el Consell en exclusiva, o gairebé, durant els últims dotze anys. I això, i és molt important, sota un liderat, el de Maria Antònia Munar, unipersonal i molt fort. Tanmateix Munar no serà eterna, i molta gent dins d'UM, i jo crec que ella mateixa també, pensa que ha arribat el moment de plantejar alguna cosa més. Què? Doncs una decisió estratègica arriscada i important. O quedar com sempre, copant les màximes àrees possibles de poder, o intentar el salt qualitatiu cap a convertir-se en quelcom semblant a CiU a Catalunya, bo i aprofitant la profunda crisi del PSM. Aquesta última opció és l'única que pot permetre a UM de sobreviure com a partit. Perquè si opta per l'altra, haurà d'anar a unes eleccions d'aquí a quatre anys possiblement sense Munar i havent pactat de nou amb el PP. Crec que el seu futur seria nul."

Té quasi aquesta mateixa opinió Antoni Marimon: "Si pacta amb el PP tindrà un futur molt difícil. Ja s'ha notat aquesta vegada. UM ha perdut més de 3.000 vots al Parlament per Mallorca. No crec que resistís un altre pacte amb el PP. Per contra, si pactàs amb els progressistes podria intentar cercar un nou model de partit. Fent més èmfasi en el nacionalisme centrista, a l'estil de CiU. No li seria gens fàcil, però és l'única oportunitat que té. I podria aspirar a captar alguns ex-militants del PSM, més centristes, i per ventura algú de l'entorn del PP que, en perdre el poder institucional, pogués sentir-se temptat d'acostar-se a UM."

La periodista Domblàs no ho veu tan clar. "El futur d'UM no es pot predir", perquè "l'element clau serà com respongui el partit quan Munar deixi el liderat. I, segons la meva opinió, aquest moment és proper. Per ventura ni tan sols es presentarà a la reelecció com a presidenta del partit al congrés de final d'any. I tots sabem que dins UM hi ha dues sensibilitats prou enfrontades. Una, la de Miquel Nadal (candidat a Palma, que ha aconseguit dos escons), i l'altra la que representen Miquel Ferrer (batlle d'Alcúdia) i Josep Melià Pericàs. Sense Munar aquests dos grups xocaran i no sé quin en podria ser el resultat".

Miquel Payeras

91.5^{FM} ràdio Sant Cugat
25 anys fent ciutat

COMPANYIA ELÈCTRICA DHARMA

CED

Gira PERPÈTOA
MÚSICA MAI NO S'ATURA

16 juny
Concert
22 h Plaça d'Octavià

Companyia Elèctrica Dharma

www.radiosantcugat.cat